

1993/94 pravidelné prednáškové cykly na fakultě sociálních věd, na filozofické fakultě UK a na fakultě pedagogické a na Institutu základů vzdělanosti. Vedoucí jednotlivých kursů byly Jiřina Šiklová, Jiřina Šmejkalová-Strickland, Hana Havelková a Pavla Slabá. Jako přednášející působili vědečtí pracovníci z mnoha oborů, převážně z oborů lingvistických a etnografických a ze sociologie. Většina těchto přednášek byla přednesena i v anglické verzi pro širší veřejnost a mnohé přednášky byly prezentovány zahraničními experty.

V zimním semestru 1992/93 a 1993/94 byl na filozofické fakultě UK opakovaně přednesen kurs *Sociální problémy z hlediska „gender“* který je součástí výuky oboru sociální práce a je zařazen mezi volitelné přednášky pro tento obor.

Ve školním roce 1994/95 byl Centrem pro Gender Studies iniciován obdobný kurs nejen na filozofické fakultě Karlovy univerzity, ale i na Masarykově univerzitě v Brně (odpovědným pracovníkem byl doc. dr. Rabušic) a na Palackého univerzitě v Olomouci (doc. Sýkrová a doc. Šimek). Na těchto třech nejvý-

znamnějších univerzitách v České republice probíhaly paralelně přednášky z gender studií, ve kterých přednášeli přední odborníci, muži i ženy z různých vědních oborů, jako například psycholog Pavel Říčan a Jan Kožnar, historička a demografka Pavla Horská, socioložky Jiřina Šiklová, Hana Havelková, Dana Moyzesová, Šárka Gjuričová a Marie Čermáková a Libora Indruchová. O antropologii ženy a muže přednášel doc. Josef Wolf a feministickou teologii přednášela doc. Jana Opočenská z univerzity v Ženevě. Tématem byly nejen sociální problémy (například homosexuality, lesbiánství, zaměstnanosti žen, násilí proti ženám), ale i historie feministického hnutí v Evropě a v našich zemích, hledání identity a orientace a sociální konsekvence image maskulinity a femininity v masmédiích a problémy sociálních rolí v měnící se společnosti a vztahu mezi veřejným a privátním. Na všech třech univerzitách skládali studenti z tohoto oboru zkoušku nebo zápočet. Obdobný kurs je připravován i pro příští léta; a je požadován i z dalších univerzit.

Jiřina Šiklová

Časopis Aspekt po čtyřech číslech

ASPEKT – kulturní časopis s feministickou orientací, zameraný na problematiku rodu (*gender*) v kultúre a spoločnosti, fenomén žensťva a ženskosti a s ním spojené otázky.

V centre pozornosti *Aspektu* stoja predovšetkým kontexty ženskej životnej skúsenosti, jej determinanty a z nich plynúce kultúrne, filozofické a spoločenské súvislosti. Časopis akcentuje feminizmus ako alternatívny pohľad na každodennú realitu a spôsob jej interpretácie.

Aspekt vytvára priestor pre feministicky zacielenú analýzu a kritiku – feminizmus je módom nazerania aj inštrumentom hodnotenia. Zároveň si kladie za cieľ aspoň čiastočne zaplniť citeľnú medzeru v poznaní feministického a postfeministického myslenia a sprostredkovať poznatky a informácie, od ktorých sme boli z dostatočne známych dôvodov dlhý čas izolovaní, ktoré však tvoria nezanedbateľnú súčasť západnej vedy a hmatateľne ovplyvňujú spoločenskú prax i politický život postindustriálnych krajín.

Preto časopis obracia pozornosť okrem iného aj na u nás pomerne málo známy a ešte menej rozvinutý odbor *women's studies* v jednotlivých spoločenskovedných disciplínach.

Poskytuje tak v našich podmienkach nevšednú informačnú možnosť oboznámiť sa s rodovou problematikou, rozličnými podobami feminizmu a ďalšími otázkami, ktorých základ možno nájsť v „mužsko-ženských“ (či „žensko-mužských“) spoločenských a kultúrnych rodových rozdieloch, alebo sú podmienené existenciou stále prítomného a v rozličných podobách sa prejavujúceho patriarchátu ako skrytej i otvorenej formy supremácie mužov, mužskej aktivity, mužského videnia stavu vecí atď.

V intenciách feministického zorného uhla vytvára odrazový mostik pre uvažovanie o rodových vzťahov a spoločenských rolách, redefinícii princípov partnerstva, rodovej rovnocennosti a rovnoprávnosti, ale aj pre reflexiu špecifik ženskej optiky prežívania reality.

Aspekt poskytuje stimuly pre diskusiu o v súčasnej spoločnosti stále fungujúcich rodových stereotypoch, limitujúcich životné priority a možnosti predovšetkým žien,

vplyvujúcich na vytváranie rodovej identity, ako aj hodnotových a sebahodnotiacich kritérií.

Prostredníctvom hlbšieho poznania problematiky chce zároveň prelomiť bariéru stereotypizácie samotného termínu „feminizmus“, ktorého skutočný význam a obsah je v našich podmienkach síce málo známy, o to viac je však zakotvená jeho negatívna konotácia, čo mnohokrát bráni i tým ženám, ktoré súhlasia s feministickými myšlienkami, aby sa s nimi otvorene stotožnili a prihlásili sa k feministickým zámerom.

Priestor v časopise je otvorený pre každého, kto sa chce vyjadriť k stavu súčasného sveta na pozadí jedného z bazálnych kultúrnych a kultúrotvorných princípov – rodových diferencií i stretov.

Pluralitný a otvorený charakter časopisu je zrejmý aj z jeho obsahového zloženia. *Aspekt* nie je výlučne vedeckým periodikom ani sa tematicky neobmedzuje na určitú oblasť umenia a kultúry. Neuzatvára sa pred žánrovo a obsahovo rôznorodými príspevkami, ktoré vytvárajú nielen jeho obsahovú pestrosť ale aj vnútornú rozvrstvenosť, podobne ako je členitá realita, ktorá nás obklopuje a mnohovrstvené jej poznávanie.

Aspekt prináša pôvodné odborné štúdie i populárne články a ďalšie materiály, ako aj prekladové texty z rôznych oblastí kultúry, umenia a spoločenských vied (filozofia, literárna veda a umelecká kritika, sociológia, kultúrna antropológia, historiografia, psychológia, teológia), publikuje recenzie, glosy, rozhovory a diela umeleckej literatúry.

Časopis vychádza od jesene roku 1993 s nepravidelnou periodicitou. Každé jeho číslo je venované špecifickej téme, nie je však exkluzívne monotematické.

Číslo 1/1993 – téma Krása – sa zaoberá kultúrnou konštrukciou pojmu krásy, pohľadu na krásu a ideál krásy. Predstavuje prvú knihu známej americkej feministickej spisovateľky mladšej generácie Naomi Wolf *Mýtus krásy*, v ktorej autorka definuje a analyzuje súčasné ponímanie krásy v západnej masovej kultúre ako nástroj patriarchátu, výraz mocenských vzťahov a zároveň diktát trhu, falošne redukovúci ľudskú skutočnosť na systém obchodovateľných komodít.

Sumarizujúca štúdia prevzatá z nemeckého časopisu *Psychologie heute* 4/92 poukazuje na vytváranie individuálnej identity a sebavedomia cez telesný výzor, štúdia nemeckej

literárnej teoretičky Silvie Bovenschen prezentuje v kocke zborník *Nástrahy módy* publikujúci sondy do problematiky pojmu módy a modernosti.

Rozsiahla štúdia Marcely Mikulovej je venovaná „rebelantke“ slovenskej literatúry Timrave, príspevok filozofky Zuzany Kiczkovéj sa zaoberá vzťahom fyzika a filozofa taoizmu Fritjofa Capru k feminizmu...

Číslo 1/1994 – téma Materstvo – jeho psychologické, kultúrne, spoločenské i z každodenných súvislostí plynúce rozmery vo svetle príspevkov o Nancy Chodorow a Carol Gilligan, textov Adriene Rich a antropológičky Sheily Kitzinger, imaginárneho dialógu Zuzany Kiczkovéj so Sarou Ruddick, nového pohľadu na Čapkovu hru *Matka* v literárnej eseji Jany Juráňovej... Číslo nazerá na materstvo ako na skutočnosť týkajúcu sa všetkých ľudí, jeho aktívne naplnenie a s ním súvisiaca zodpovednosť však už len časti ľudstva.

Mýtizácia i banalizácia materstva, konvencie s ním súvisiace sú konfrontované s jeho individuálnym prežívaním a kritikou materstva nielen ako inštitúcie po mnohých stránkach obmedzujúcej, ale aj ako obmedzeného a obmedzujúceho vzoru, ktorý je prezentovaný ako základný až ideálny spôsob naplnenia ženských sociálnych rolí a rozhodujúci zmysel života ženy.

Sonda *Ženy o sobě* je súhrnnou správou zo sociologického výskumu Márie Čermákovéj o postojoch českých a slovenských žien k materstvu.

Číslo 2/1994 – téma Feminizmy – prezentuje aspoň časť z mnohorakosti a mnohovrstevnatosti myšlienkových prúdov a trendov vo feministickom myslení.

Psychológia a psychoanalýza sú zastúpené textami Luce Irigaray a Carol Gilligan, Françoise Collin analyzuje ženskú otázku vo filozofii, Laura Busheikin hovorí o skúsenostiach so stretnutím západného feminizmu s východoeurópskym svetom. Rodové aspekty češtiny rozoberá lingvistická štúdia Pavla Eisnera, o smerovaní feministickej teológie píše Jana Opočenská. Alice Schwarzer sa rozpráva so Simone de Beauvoir a nad jej knihou *Druhé pohlavie* uvažuje Hana Havelková, korene českého antifeminizmu mapuje Mírek Vodrážka. Štúdia Silke Wenk o obraze ženskosti ako symboloch štátu je príspevkom feministickej umenovedy k interpretácii znaku...